5.2.2026

Eduskunta
Talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Asia: **VNS 8/2025 vp Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta**

Helen kiittää eduskunnan talousvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto energia- ja ilmastostrategiasta. Strategia esittää Suomen energia- ja ilmastopolitiikan keskeiset linjaukset ja kuvaa laajasti niitä toimia, joilla puhdasta siirtymää on tarkoitus edistää.

Helen katsoo kuitenkin, että strategian valmistelu hallituskauden puolivälissä rajoittaa sen mahdollisuutta toimia aidosti strategisena ja uutta suuntaa antavana asiakirjana. Tässä vaiheessa hallituskautta keskeiset ratkaisut ovat jo pitkälti päätettyjä tai toimeenpanossa, minkä vuoksi strategia toimii ennen kaikkea jo sovittujen toimien koosteena eikä tuo merkittävästi uusia linjauksia energiajärjestelmän ohjaukseen. Helenin näkemyksen mukaan energia- ja ilmastostrategia olisi vaikuttavampi ja ohjaavampi, mikäli se valmisteltaisiin hallituskauden alussa ja toimisi koko vaalikauden energia- ja ilmastopolitiikan suunnittelun perustana ja tukemassa uutta kasvua ja investointeja.

1. Keskeiset lähtökohdat ja tavoitteet

Strategian tavoite hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä ja eteneminen kohti hiilinegatiivisuutta tarjoaa lähtökohtaisesti vahvan perustan Suomen energiajärjestelmän ohjaamiselle. Helen pitää tärkeänä strategian painotusta kustannustehokkuuteen, markkinaehtoisuuteen ja ratkaisujen teknologianeutraalisuuteen.

Muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa strategian korostama energiaturvallisuus ja varautumisen vahvistaminen ovat välttämättömiä koko energiajärjestelmän toimivuuden kannalta. Helen katsoo, että strategian pitkän aikavälin suunta on perusteltu, mutta onnistuminen edellyttää toimeenpanon täsmällisyyttä ja riittävää mitoitusta.

2. Energia- ja ilmastostrategian poliittiset linjaukset

2.4 Vety ja sähköpolttoaineet

Helen pitää strategian vetylinjauksia kokonaisuutena vahvoina. Tavoitteet tuottaa 10 prosenttia EU:n uusiutuvasta ja vähähiilisestä vedystä vuoteen 2035 mennessä ja rakentaa valtakunnallinen vetyinfrastruktuuri luovat selkeän suunnan vetytalouden edistämiselle. Helen katsoo, että vetytalouden markkinoiden käynnistyminen edellyttää konkreettisia toimia myös liikenteen osalta. Asetetusta jakeluvelvoitteesta tulee pitää kiinni. Vetytankkausasemien infratuki tulee ottaa uudelleen käyttöön siten, että tukea voidaan myöntää myös yksittäiselle hakijalle. Raskaiden vetykäyttöisten ajoneuvojen hankintatuki tulee mitoittaa riittäväksi, jotta ajoneuvovalmistajat perustavat tarvittavan huolto- ja ylläpito-organisaationsa Suomeen ja teknologian kaupallinen käyttöönotto on mahdollista. Helen katsoo, että vetytavoitteet edellyttävät strategian mukaisten tukien varmistamista talousarviossa, jotta suunnitellut toimet eivät jää ohjelmatasolle.

2.6 Energiaturvallisuus

Strategian energiaturvallisuutta koskevat linjaukset ovat perusteltuja ja tukevat kriittisen infrastruktuurin toimintavarmuutta. Kaukolämpöalan varautumisvelvoite edistää koko energiajärjestelmän toimitusvarmuutta poikkeusoloissa. Helen katsoo, että varautumisen kehittämisessä tulee noudattaa riskiperusteisuutta ja huomioida kustannusvaikutukset, jotta energian kohtuuhintaisuus ja kilpailukyky eivät heikkene. Jatkovalmistelussa on tärkeää, että eri energiajärjestelmien – sähkön, lämmön, kaasun ja polttoaineiden – huoltovarmuutta tarkastellaan kokonaisuutena.

2.7 Ydinenergian käyttö

Helen tukee strategian ydinenergialinjauksia ja erityisesti pienydinreaktoreiden (SMR) edistämiseen tähtääviä toimenpiteitä. SMR-teknologian pilotointi ja lainsäädännön kehittäminen ovat keskeisiä edellytyksiä päästöttömälle ja toimitusvarmalle sähkö- ja lämmöntuotannolle, erityisesti kaupunkialueilla.

Ydinenergialain kokonaisuudistus, jonka tavoitteena on mahdollistaa modulaariset lupaprosessit ja teknologiatyyppikohtainen hyväksyntä, on Helenin näkemyksen mukaan välttämätön ja oikeansuuntainen. Helen katsoo kuitenkin, että strategian tavoite edistää vähintään yhden suuren perinteisen ydinvoimalaitoksen investointipäätöstä sisältää markkinaehtoisuuden ja investointitasapainon kannalta merkittäviä riskejä. Mahdollisten valtion tukivälineiden käyttö tulee arvioida huolellisesti ja rajata tarkoin, jotta sähkömarkkinoiden kilpailu ei vääristy eikä kustannustehokkaampien investointien toteutuminen vaarannu.

2.8 Energiamarkkinoiden kehittäminen

2.8.1 Energiainfrastruktuurin kehittäminen

Strategian linjaukset sähköverkkojen vahvistamisesta ovat välttämättömiä talouden kasvun, energiajärjestelmän sähköistymisen, vetytalouden ja kaukolämmön sähköpohjaisten ratkaisujen edistämiseksi.

Helen katsoo, että Etelä-Suomen kantaverkon vahvistamisen tulee olla strategian toimeenpanon keskiössä, sillä alueella sähkönkulutus – mukaan lukien uuden teollisen kulutuksen kasvu – lisääntyy ennakoitua nopeammin. Samalla merkittävä osa uudesta sähköntuotannosta, erityisesti tuulivoimasta, rakentuu muualle Suomeen. Tämän kulutuksen ja tuotannon alueellisen epäsuhdan vuoksi kantaverkon on kyettävä siirtämään kasvava tuotanto tehokkaasti Etelä-Suomen kulutuskeskittymiin. Helenin näkemyksen mukaan verkon kehittämisen tulee mahdollistaa tuotannon ja kulutuksen sijoittuminen tavalla, joka tukee investointeja, talouskasvua ja suurten kaupunkiseutujen sähköistymistä. Kaupunkialueiden kulutuksen sijainti määräytyy yhdyskuntarakenteesta ja olemassa olevasta infrastruktuurista, joten kantaverkon vahvistaminen Etelä-Suomessa on välttämätöntä koko energiajärjestelmän toimivuuden ja kilpailukyvyn kannalta. Helen katsoo myös, että sääntelyn tulee olla verkkojen kehittämistä tukevaa, ennakoitavaa ja syrjimätöntä. Sähköverkkojen valvontamallia pitää uudistaa investointeihin kannustavammaksi, jotta sähköverkot voivat tukea tehokkaasti ja ennakoivasti sähköistyvän yhteiskunnan kehitystä.

2.8.2 Sähkömarkkinoiden kehittäminen

Suomen omaksuma markkinaehtoisuuteen perustuva sähkömarkkinamalli on kustannustehokkain tie toimitusvarmuuteen, kasvuun, investointeihin ja Suomen hyvinvoinnin lisäämiseen.

Helen pitää hyvänä, että strategia edistää kysyntäjouston ja muiden joustoresurssien kehittämistä, sillä ne ovat keskeinen osa toimivaa ja markkinoihin perustuvaa energiajärjestelmää. Helen katsoo kuitenkin, että fossiilittoman jouston tukimekanismin ja mahdollisten kapasiteettimekanismien jatkovalmistelussa on tärkeää säilyttää markkinaehtoisuus ensisijaisena periaatteena. Tukijärjestelmien tulee olla tarkkarajaisia ja kohdistua vain tilanteisiin, joissa markkinaehtoinen investointi ei ole mahdollinen. Niillä ei tule heikentää joustoresurssien – kuten kulutusjouston, akkujen ja lämpöpohjaisten joustojen – kilpailuasemaa.

Helen korostaa, että epäselvät ja markkinamekanismeihin vaikuttavat ohjauskeinot voivat lisätä investointiepävarmuutta ja hidastaa energiajärjestelmän toimivuuden kannalta keskeisten teknologioiden käyttöönottoa. Sääntelyn johdonmukaisuus ja selkeä linja markkinaehtoisuuden vahvistamisessa parantavat Suomen houkuttelevuutta puhtaan siirtymän teollisille investoinneille ja vahvistavat investointien pitkän aikavälin ennakoitavuutta.

2.8.4 Lämpömarkkinoiden kehittäminen

Strategian linjaukset lämpömarkkinoiden kehittämisestä tukevat kaukolämmön siirtymää kohti matalalämpötilaisia ja sähköpohjaisia ratkaisuja. Helen etenee määrätietoisesti kohti polttoon perustumatonta tuotantoa, johon nykyinen sääntely ja verotusratkaisut ohjaavat kustannustehokkaasti siten, että kaukolämmön hintaa on voitu laskea toistuvasti. Helen katsoo lisäksi, että asiakkaiden lämmitysjärjestelmävalintoihin vaikuttavan rakentamisen ilmasto- ja energiatehokkuussääntelyn tulee olla teknologianeutraalia eikä ohjata valintoja tavalla, joka sulkee kaukolämpöä pois uudisrakentamisen vaihtoehdoista.

Päästöjen ohella sääntelyn tulisi huomioida energian toimitusvarmuus ja kaupunkialueiden erityispiirteet, jotta kaukolämpö voi toimia jatkossakin kustannustehokkaana ja ilmastotavoitteita tukevana lämmitysratkaisuna.

Helen pitää tärkeänä, että myös SMR-ratkaisujen potentiaali lämmöntuotannossa huomioidaan osana lämpömarkkinoiden kehittämistä ja että sähköpohjaisen kaukolämmöntuotannon verokohtelu pysyy ennakoitavana ja kilpailukykyisenä.

3. Arviot politiikkatoimien vaikutuksista

Strategian vaikutusarvioiden perusteella sähköistymisen, vetytalouden ja lämpömarkkinoiden sähköpohjaisten ratkaisujen edistyminen voi toteutua kustannustehokkaasti, jos verkko- ja lupainvestoinnit etenevät suunnitellusti.

Helen katsoo, että investointiympäristön vakaus, verkkojen riittävä kapasiteetti ja sääntelyn ennakoitavuus ovat keskeisiä tekijöitä strategian ohjaavan vaikutuksen toteutumiselle.

4. Yhteenveto

Helen katsoo, että strategia kokoaa yhteen energia- ja ilmastopolitiikan keskeiset teemat, mutta sen ajoitus hallituskauden puolivälissä rajoittaa mahdollisuutta esittää uusia tai pitkäjänteisempiä ohjauskeinoja. Strategian käytännön vaikutus riippuu ennen kaikkea siitä, kuinka täsmällisesti sovittuja linjauksia kyetään toteuttamaan ja millä tavoin niiden toimeenpano tukee puhdasta kasvua, investointeja ja energiajärjestelmän markkinaehtoista kehittymistä.

HELEN OY

Maiju Westergren
Johtaja, Vastuullisuus- ja yhteiskuntasuhteet